

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

Ročník IX.

č. 7 (100)

Pripravil Ivan GAJDIČIAR

Bývalý riaditeľ Štátneho archívu v Bytči PhDr. JOZEF KOČIŠ, CSc., vedec, publicista, znalec a popularizátor histórie sa intenzívne venoval štúdiu materiálov o Tomášovi Uhorčíkovi a vydal o nich svedectvo mimo iného i v samostatnej kapitole v monografii TURZOVKA 1598 – 1998. Práve táto kapitola sa stala základom pre sériu článkov na pokračovanie, ktoré sme pripravili na žiadosť celého radu mladých ľudí, zaujímavých sa o históriu svojho rodiska. Dnes uverejňujeme tretiu časť.

TOMÁŠ UHORČÍK (3.)

Disciplína cisárskej posádky na Bytčianskom zámku v priebehu roka 1710 sa značne uvoľnila. Množili sa aj dezercie vojakov. Pre veľmi slabú úrodu v tomto roku posádka mala čoraz menšie zásoby potravín. Navyše sa začala šíriť morová epidémia. Na mor zomrelo v Bytči podľa matričných záznamov 29 osôb. Generál Ebergéni, inak človek miernej a dobromyseľnej, chcel v tejto situácii o niečo znížiť početný stav bytčianskej posádky. Pred nadchádzajúcou zimou sa ani nepripravovali nijaké vojenské akcie. Okrem toho prebiehali už aj mierové rokovania medzi generálom Pállym a generálom Károlim. Za týchto okolností generál Ebergéni na žiadosť Martina Jánošíka, poddaného z Terchovej, uvoľnil jeho syna Juraja z vojenskej služby bez väčších prieťahov.

Jánošík vojenskú posádku na Bytčianskom zámku a tým aj vojenskú službu v cisárskej armáde definitívne opustil o necelý mesiac po úteku Tomáša Uhorčíka zo zámokého väzenia. Po svojom prepustení v novembri 1710 vrátil sa aj s rodičmi do Terchovej. V nasledujúcich zimných mesiacoch niekoľko ráz tajne vyhľadal Uhorčíka na odľahlej samote u Pavlíkovcov vo Veľkom Rovnom. Priateľské vzťahy medzi nimi, nadviazané na Bytčianskom zámku, sa naďalej prehlbovali.

Tomáš Uhorčík po nerušenom prezimovaní v Pavlíkovcov na veľkorovnianskych lazoch na jar roku 1711 odišiel na blízke Kysuce, kde sa zišiel s niekoľkými svojimi druhmi. Bol si pritom vedomý, že ako bývalý väzeň musí zachovávať mimoriadnu opatrnosť, preto ani v lete neorganizoval nijaké väčšie podujatia. Aspoň nie na severozápadnom Slovensku. Skôr sa zamerával na Moravu, kde 15. – 16. septembra prepadol niekoľkých bohatých vsetínskych obchodníkov, a to priamo v meste. **Táto akcia bola posledná, ktorú viedol Uhorčík ako zbojnícky kapitán. Zúčastnil sa na nej aj Jánošík.**

V jeseni 1711 zmeny v Uhorčíkovom osobnom živote ovplyvnili jeho ďalšiu budúcnosť. Bolo to predovšetkým rozhodnutie odísť do Malohontskej stolice a usadiť sa v Klenovci. Uhorčíkov odchod z Kysúc a okolitých krajov do pomerne vzdialeného Klenovca mal niekoľko príčin. Jedna z nich úzko súvisela s osobou Krištofa Ugronoviča, ktorý sa stal slúžnym práve pre hornú časť Trenčianskej stolice. Na čele pomerne početného oddielu stoličných husárov a drábov sa najviac zameriaval na akcie proti povstalcovi a ich spojencom zbojníkov. Keby bol Uhorčík zostal tam, kde sa predtým najviac zdržiaval, čiže v severnej časti Trenčianskej stolice, bol by musel rátať s tým, že ho Ugronovič skôr, alebo neskôr spozná a odhalí. Druhá príčina jeho odchodu tkvela v tom, že sa mu už dávnejšie, ešte pred svojím uväznením v Bytči, nepozdávalo počínanie niektorých členov jeho družiny. Boli to najmä Hrtús, Bagaj, Hvizdal a Turiak Huncaga, ktorí ho nie vždy poslúchali a podnikali akcie na vlastnú päsť. Tieto nedorozumenia vyvrcholili vo vážnej roztržke pri Lodne v dňoch 20. – 25. septembra 1711. Uhorčík, aby sa mu niektorí bývalí druhovia nepostlali, pretože ich po tejto udalosti opustil, prípadne aby ho neprezradili, rozhodol sa odísť čo najďalej a žiť inkognito. Súčasne sa rozhodol prestať aj so zbojníčením a začať

pod cudzím menom Martin Mravec žiť pokojnejší život. Nútila ho k tomu aj skutočnosť, že sa 5. októbra 1711 oženil s dcérou jablunkovského baču Stoligu.

Hneď po ženbe Uhorčík odišiel aj s manželkou do Malohontskej stolice. V Klenovci pracoval kratší čas ako obecný hajdúch, potom ako pastier. Od chvíle, ako sa Uhorčík usadil v Klenovci pod menom Martin Mravec, takmer sa nezúčastnil na nijakej zbojníckej akcii okrem jediného prípadu. Bolo to napadnutie a ozbijanie baróna Pavla Révaja, ktorému okrem iného vzali vzácne, vybijané flinty. Na Moravu zašiel v sprievode Klenovčana Martina Bartoviecha iba pre peniaze, ktoré mal ukryté „v bučku pri smreku“, ako o tom vypovedal pri svojom dobrovoľnom priznaní. Bartoviechovi sa za túto službu bohato odmenil 80 zlatými. Uhorčík si v Klenovci získal povest dobrého človeka, k čomu mu dopomohli jeho v podstate kladné ľudské vlastnosti. Preto viacerí Klenovčania neváhali svedčiť v jeho prospech, keď ho v Liptovskom Mikuláši postavili pred stoličný súd.

Odchodom Uhorčíka ako kapitána sa jeho družina takmer rozpadla. Do istej miery to spôsobilo aj nadchádzajúce zimné obdobie, keď sa „hórni chlapi“ rozšli na rozličné miesta na prezimovanie. **Jánošík, ktorý na Uhorčíkovo želanie, ako naj dôvernejší priateľ, prevzal vedenie družiny,** podnikal akcie zväčša len s niektorými jej členmi. Stále väčšmi si uvedomoval, že je nebezpečné byť vodcom družiny, v ktorej nepanuje jednota a súlad. Nakoniec v spojitosti s udalosťou, ktorá sa prihodila v nasledujúcom roku v Suchej doline pri Domaníži, na to aj sám doplatil.

Jánošíka k Uhorčíkovi alias Martinovi Mravcovi viazalo priateľstvo. Zdá sa, že obaja mali podobné povahové črty, preto Jánošík, keď len mohol, zašiel do Klenovca. Zdržoval sa tam buď v dome Uhorčíka, alebo v neďalekej Kokeve. Väčšinu zimy strávil u Uhorčíka. Nebolo náhodné, že do Malohontu Jánošík chodieval zvyčajne len sám. Záležalo mu na tom, aby Uhorčíkov domov zostal utajený pred ostatnými členmi družiny.

Uhorčík sa počas svojho pobytu v Klenov-

ci dostal do styku s viacerými hodnostármi Malohontskej stolice. Zoznámil sa dokonca aj s podžupanom Pavlom Láňim, ktorý svoj úrad zastával práve od novembra 1711. Pavol Láňi, banský podnikateľ, bol v čase povstania oddaným prívržencom Františka Rákociho II. V roku 1706 bol inšpektorom v manufaktúre povstalcov na výrobu šablí v Dobšinej pri Jelšave. Aj po Sattmárskom mieri zostal verný ideám povstania. Podarilo sa mu zachrániť aj majetky, hoci jeho brata Martina dal generál Heister popraviť v Kežmarku v roku 1710.

Územie Malohontu patrilo medzi posledné miesta, kde povstalci kládli odpor cisárskej armáde. Hrachovský kaštieľ, majetok Rákociho prívrženca a kancelára Žigmunda Jánokih, cisárske vojsko zajalo koncom roka 1710. Muránsky hrad sa poddal až v januári 1711. V Hontianskej stolici, ale najmä v Gemeri a Malohonte, aj po Sattmárskom mieri zostalo ešte pomerne dosť povstalcov, ktorí ani neemigrovali, ani sa nepoddali cisárskym vojskám. Proti nim, ako túľajúcim sa zbojníkom, na príkaz cisárskeho velenia, podnikali brachiálne orgány Hontianskej stolice rozličné akcie. Dôvodom pre pohon proti nim bolo aj ozbijanie niekoľkých bohatých obchodníkov na území Hontianskej stolice nezistenými osobami. Hontianski stoliční drábi s pomocou cisárskych vojenských oddielov prečesávali územie Hontu a Malohontu. **Pri jednej takejto akcii zatkli a uväznili Uhorčíka a Jánošíka v Hrachovskom zámku.** Stalo sa to azda aj omylom 12. októbra 1712. Horlivosť stoličných drábov ovplyvňovala aj výška odmeny. Za lapeného živého zbojníka sa vtedy vyplácala odmena vo výške 50, za mŕtveho 25 zlatých. **Obaja väzni strávili v Hrachovskom zámku iba niekoľko dní.** Keď sa podžupan Láňi dozvedel o ich uväznení, ponáhlal sa im na pomoc. Uhorčík dosvedčil, že Jánošík v čase prepadu banskobystrických obchodníkov bol u neho v Klenovci. Zásluhou podžupana sa obaja dostali na slobodu. Uhorčík a Jánošík, aby sa odmenili podžupanovi a jeho slúžnemu, ktorí ich vyslobodili z väzenia, darovali im z vďačnosti päť líščích kožušín. Dve väčšie podžupanovi a tri menšie slúžnemu. Okrem toho im dali aj sedem oštiepkov.

(pokračovanie)

NOVÍ ČLENovia SPOLKU

Od júna 2007 je čerstvým nositeľom členského preukazu SPT s registračným číslom 0179

turzovský rodák,
plk. v.v. PhDr. FRANTIŠEK KORENÝ
z Bratislavy

POZVANIE * POZVANIE * POZVANIE

Uplýnul rok od času, keď nám ľudoví rezbári z Poľska a Slovenska na plenéri Drevené tajomstvá v Turzovke ukázali svoju remeselnú zručnosť a umelecké cítenie. Sochy svätcov, zdobiace areál farského kostola sú toho jasným dôkazom. Teraz k nám počas Turzovského leta 2007 zavítajú opäť, posilnení o rezbára z Moravy, aby tu v dňoch od 17. do 21. júla znova popustili uzdu svojej fantázií. Z topolových kmeňov budú v Šarkparku na ploche pred obchodom Jednota vytvárať rozprávkové postavy, čo ozdobia areály detských ihrísk v Turzovke. **Očakávame, že pridete sledovať celý proces ich tvorby a že tu načerpáte inšpiráciu aj pre vlastné pokusy vytvoriť vo svojom okolí niečo nové a zaujímavé.** Garantom celého podujatia je Spolok priateľov Turzovky, finančne prispelo Mesto Turzovka.

100

Od apríla 1999, kedy vyšlo prvé číslo tejto tematickej stránky, uplynulo vyše osem rokov. Redakcia KYSÚC, ako mediálny sponzor vtedy vzniknutého občianskeho združenia Spolok priateľov Turzovky dala svojim čitateľom príležitosť bližšie sa zoznámiť s jeho poslaním a cieľmi. Ako prvé boli uverejnené stanovky Spolku a verejnosť sa zoznámila s jeho prvými desiatimi krokmi. Predstavili sme logo Spolku, uverejnili kópiu zakladacej listiny, objasnili prijaté symboly. Ako Spolok rástol a pribúdali informácie, postupne sa tematická stránka profilovala do podoby, ako ju poznáte dnes. Stala sa obľúbeným žriedlom informácií o histórii Turzovky a blízkeho okolia a zároveň tribúnou pre členov Spolku a jeho priaznivcov. Všetci, čo sa stali jej čitateľmi v neskoršom období, vyhľadávajú im chýbajúce čísla a ročníky. Vďaka systematickej práci Spolku sa zachovali všetky, v podobe doteraz pätnástich vydaní INFORMAČNÉHO BULLETINU, vydávaného Spolkom pre svojich členov a sponzorov. Čitatelia chýbajúce čísla nájdu aj v archíve redakcie KYSÚC, alebo v bibliografickom oddelení KYSUCKEJ KNIŽNICE. Samozrejme, aj v archíve Spolku. Nie je tajomstvom, že Spolok uvažuje aj o knižnom vydaní súhrnu najzaujímavejších článkov a statí z histórie Turzovky, ako doplnku k redícii monografie TURZOVKA, resp. publikácie dopĺňujúcej súbor doteraz vydaných titulov. **Pokiaľ sa tak stane, budeme sa aj naďalej snažiť, aby táto stránka bola pre všetkých zaujímavá a poučná. Máme na to aj vďaka priazni redakcie KYSUCE tú najlepšiu príležitosť – veď pred nami je ďalšia stovka ...**

AVÍZUJEME ČLENOM SPOLKU

Tohtoročná výročná schôdza Spolku sa uskutoční v sobotu 18. augusta 2007 o 16.00 hod. Výkonný výbor tak zohľadnil dobrú skúsenosť z minulého roka, kedy na rozdiel od rokov predchádzajúcich (keď sa výročné schôdze konali v hodovú nedeľu), sa sobotný termín ukázal výhodnejším. **Členovia Spolku dostanú na výročnú schôdzu písomné pozvanie,** uverejnené v zaslanom 16. čísle INFORMAČNÉHO BULLETINU. Tak ako po iných rokoch, aj teraz zostáva povinnosť zaslať na adresu Spolku priloženú návratku ako potvrdenie účasti.

Podľa priloženého programu budú mať členovia Spolku v sobotu ráno príležitosť zúčastniť sa ako turisti 21. ročníka turistického pochodu Uhorčíkovým chodníkom. V priebehu celého dňa sa môžu zúčastniť ďalšieho pokusu Turzovčanov zapísať sa do Guinnessovej knihy rekordov, tentoraz v štafetovom jedení syrových níti pod názvom TURZOVKA ŤAHÁ ZA JEDEN POVRAZ a ďalších podujatí konaných v tento deň v Turzovke. Pri prezentácii, ktorá začne o 15.30 si účastníci prevezmú suveníry v podobe nového trička s logom Spolku. Sobotný večer môžu zakončiť účasťou na ľudovej veselici v Závoďi. Prílohou pozvánky bude aj nedeľný program Beskydských slávností, kde majú členovia na všetky podujatia voľný vstup. Očakávame spoločnú účasť členov Spolku v nových tričkách v sprievode mestom o 12.00 hod.

PRIPOMÍNAME SI

Vo štvrtok 19. júla uplynú 85 rokov od času, čo sa v Turzovke narodil

PAVEL KRIŠČÁK
novinár

Narodil sa rodičom Štefanovi Kriščákovi a Veronike, rodenej Jerglíkovej. Pracovať začal bezprostredne po vychození ľudovej školy. Počas II. svetovej vojny sa dostal do zajateckého tábora v Rakúsku, po vojne pracoval v rôznych profesiách na Ostravsku. V rokoch 1949 – 50 bol redaktorom a vedúcim ekonomického oddelenia denníka PRÁCE v Ostrave. V rokoch 1952 – 54 viedol závodný denník „Den výstavby NHKG“ v Ostrave – Kunčičoch. V roku 1954 bol tajomníkom MNV v Turzovke, od roku 1955 bol vedúcim redaktorom okresných roľníckych novín NOVÝ ROLNÍK v Čadci, od roku 1959 okresných novín PODBESKYDAN a od roku 1960 do roku 1970 redaktorom okresných novín ZA NOVÉ KYSUCE. Tu sa stala známou najmä jeho postava „Kmotra Fajku“. V období „normalizácie“, po nútenom odchode z redakcie pracoval ako robotník až do odchodu na dôchodok v roku 1982. V dlhoročnej novinárskej činnosti zviditeľňoval Kysuce a rodnú Turzovku. Zachoval si pevné životné postoje aj v neľahkej dobe, keď práve v ich mene musel opustiť novinársku prácu, ktorú mal nadovšetko rád. Zomrel 28. mája 2003.

V stredu 25. júla uplynú 10 rokov od času, čo v Bratislave zomrel

Ing. DUŠAN METOD JANOTA, CSc.
vedec, publicista

Narodil sa 18.6.1922 v Turzovke, jeho otcom bol Ludovít Cyril Janota (v rokoch 1919 – 23 bol v Turzovke notárom, m.i. sa zaslúžil aj o založenie infekčnej nemocnice v Turzovke), matkou Hana, rodená Dudáčková (bola učiteľkou v Turzovke v rokoch 1916 – 23, m.i. založila a bola vedúcou dorastu Čsl. Červeného kríža na horných Kysuciach, spolupracovala s misiou ČK, založila Ligu proti TBC). Absolvoval Obchodnú akadémiu, Vysokú školu hospodárskych vied (1950), PF Slovenskej univerzity v Bratislave (1952), vedeckú aspirantúru pri ČSAV v Prahe (1957) a postgraduál na VUT – urbanistiku v Brne (1967). Pracoval ako komerčný referent na Ústrednom riaditeľstve Štátnych lesov (1947 – 1950), Povereníctve poľnohospodárstva (1950 – 52), bol vedeckým pracovníkom VÚ poľnohospodárskej ekonomiky (1952 – 60), pracoval v Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody. Bol členom viacerých vedeckých a odborných spoločností, členom redakčných rád viacerých časopisov. Odborné a populárne články a reportáže z poľnohospodárskej ekonomiky, ochrany prírody, histórie a vlastivedy uverejňoval postupne už od roku 1938. Je autorom viacerých odborných publikácií s poľnohospodárskou tematikou, autorsky pripravil aj viaceré rozhlasové pásma.